

- 54. Het evangelie wordt in Jalimo verkondigt. Het is reeds duidelijk geworden dat hun wereld- en levensopvatting niet met het evangelie te verzoenen is. Zal het gevolg een radicale afwijking van het nieuwe zijn? Of zullen de Jali's dringender vragen en naar antwoorden zoeken?
- 55. Zuilmars' waartaker is voor de zending een dienstosfering reeds lang te zien geweest. De klok op zondagmorgen roept, verzamelen zich ongeveer 250 mensen in de parochiekerk op het vliegveld in Ingguruk om naar Jesus Christus te luisteren. Een hoopvol teken!
- 56. Zending is niet de opdracht van een bepaald volk of ras. Tot zending zijn Allen geroepen, die Christus' naam dragen. Bruine en blanke getuigen van Jesus Christus staan in dienst van het Evangelie. Christelijke Kerk in West-Irian met het front in het Jalimo-gebied. Laden wij ons met het God deze arbeid zegenen wij, deze arbeid die wij zelf begun door Zijn Zoon in deze wereld te zenden.
- 57. 20.000 Jali's vormen de zendingopdracht. Zullen zij zich eenmaal tot de kerk van Jesus Christus kunnen rekenen?
- 58. Uitgave van de Raad voor de Zending der Nederlandse Hervormde Kerk.
- 59. Karte:

TEKSTBOEKJE
bij het Klankbeeld

JALIMO,

LAND OVER DE BERGEN

De prijs van dit boekje is bij de handelaar indergemeen.
Dit boekje kost 5 dus halve.

Uitgave van de Raad voor de Zending
der Nederlandse Hervormde Kerk.

JALIMO, LAND-OVER DE BERGEN

1. Titel.
2. Irian Barat een nieuwe naam voor een oud eilanden-gebied. Lang geleden werd Nieuw Guinea door een rechte lijn op de kaart in twee helften gedeeld. Het oostelijk deel werd onder Australisch bestuur gesteld, het westelijk deel van het eiland wordt sedert 1 mei 1963 door Indonesië beheerd.
3. Onder het Indonesische beheer werd Hollandia omgedoopt in Sukarnapura. De Nederlandse vlag werd neergehaald en vervangen eerst door de UNO-vlag, later door de rood-witte kleuren van Indonesië.
4. Met de naam Jalimo, die niet anders betekent dan: over de bergen, wordt een gebied aangeduid, dat tot 1961 met een witte vlek op de landkaart werd aangegeven. Of er mensen woonden en hoevelen was onbekend.
Op 25 maart 1961 nam de zendingsgeschiedenis van het Jalimo-dal een aanvang. Op die datum schreef de Duitse zendingspredikant Ds. Aring vanuit Wamena in de Baliem-vallei: "De expeditie van Ds. Zöllner en dokter Vriend is geslaagd. Zij hebben Jalimo bereikt.
5. Angguruk-Sentani. Angguruk-Sentani. De Cessna zal binnen enkele minuten in Angguruk landen. Hoe is het weer? Is de strip in orde?
Sentani-Angguruk, Sentani-Angguruk. De lucht is schoon. De strip is O.K. Hartelijk welkom.
De piloot heeft zojuist zijn aankomst gemeld en Ds. Zöllner heeft via de radio verlof tot landen gegeven.
6. In gedachten verzonken blijft Ds. Zöllner nog even zitten. Opnieuw beleeft hij die eerste tocht naar Jalimo over de 3000 m hoge bergruggen. Wat is zo'n tocht nu per vliegtuig veel gemakkelijker. In minder dan geen tijd springen die kleine Cessna's over

Een geluidsband, waarop de navolgende tekst is opgenomen, vergezeld van passende muziek en authentieke opnamen, kan in huur verkregen worden tegen betaling van f. 2,25.

dat woeste bergland heen. Terwijl zij zich destijds hebben moeten aftobben, berg op, berg af.

7. Toch is zo'n reisje voor de piloot niet zo eenvoudig als het lijkt. Onverwachte luchtstromingen boven het door dalen doorsneden landschap en opkomende wolkenvelden maken elke vlucht nog tot een waagstuk. En het is dan ook niet slechts een gebaar wanneer de piloot van het zendings luchtvaart genootschap vóór elke vlucht de handen vouwt.
8. Een half jaar lang waren in 1961 de beide mannen, Ds. Zöllner en dokter Vriend met hun papuse begeleiders volledig van de buitenwereld afgesneden. Alleen via de radio was er nog enige verbinding. Alles, maar dan ook alles moest per Cessna worden ingevlogen en afgeworpen.
9. Hier is dan zo'n Cessna. Voedingsmiddelen, gereedschappen, de afzonderlijke delen van de pre-fabhuizen, kortom alles wat nodig was werd door deze kleine machines overgebracht van de kust naar het binnenland.
10. Bij elk transport moest men vooraf aan het passen en meten. Een vliegtuig heeft n.l. geen wanden van elastiek. Eén enkele cm. te veel kan het transport volledig onmogelijk maken. En toch is men er in geslaagd een compleet ziekenhuis naar Angguruk over te brengen.
11. De zendingsarbeid in het Jalimo-gebied is begonnen. Daarbij dient één ding duidelijk te worden vastgesteld: deze arbeid is zendingsarbeid van de Evangelisch Christelijke kerk van Irian-Barat. De medewerkers van de Zending van de Nederlandse Hervormde Kerk, Dokter Vriend, en van de Rheinisch Mission, Ds. Zöllner, zijn slechts helpers in het grote werk, dat geleid wordt door de Synode van de Evangelisch Christelijke Kerk in West-Irian, waarvan Ds. Romainum de praeses is. Zittend naast de piloot vliegt hij van tijd tot tijd het binnenland in om de zendingsarbeiders te

bemoedigen en met hen overleg te plegen.

12. De zendelingen zijn in 1961 van het zuidwesten uit in dit gebied gekomen, onder links op de kaart. Van Pileam ging het verder naar het oosten door het Siwidal, over de hoge bergen verder naar het dal van de Jaroli. Aan de overkant van deze rivier vonden zij een geschikte plaats voor de aanleg van een vliegveldje en een zendingspost: Angguruk, in het midden van het Jalimo-gebied met zijn ongeveer 20.000 mensen. Ten noorden van Pileam - in Pronkoli - is thans een tweede landingsbaan voor de landing van vliegtuigen aangelegd.
13. De opbouw van de standplaats Angguruk nam veel tijd in beslag. Hier moet men alles kunnen. De Jali's - zo werden de bewoners van deze gebieden genoemd - waren niet vijandig. Zij waren zelfs bereid om te helpen, als ze daarvoor de begeerde schelpen en bijlen kregen. De van de kust meegekomen helpers werkten eveneens krachtig mee. De grote moeilijkheid was echter de taal. Noch de zendelingen, noch de mannen van de kust verstonden de Jalitaal. Zij was nog niet onderzocht en slechts in de verte verwant met de Baliementaal, het Ndani.
14. Deze mede-arbeiders van de kust - evangelisten en ambachtslieden - bouwen hun huizen uit het bouw materiaal dat hier aanwezig is. Bij gebrek aan spijkers wordt rotan gebruikt. Geïnteresseerd kijken de Jali's toe. Zij bouwen hun huizen anders.
15. Zo ontstaan de huizen voor de mede-arbeiders die hier hun uiterst belangrijke dienst verrichten. De papuse evangelisten blijven niet allemaal in Angguruk. De meesten trekken verder en richten nevenposten op in andere dorpen, vaak een dagreis of nog verder verwijderd.
16. Direct nadat de landingsplaats klaar was, zijn Ds. Zöllner en zijn vrouw met het onderwijs begonnen. Van golfplaten werd een school gebouwd. Intus-

sen zijn onderwijzers van de kust gekomen, die het onderwijs hier en in de dorpen hebben overgenomen. Waar mogelijk is het Indonesisch de voertaal. De Indonesische regering hecht er grote waarde aan dat in dit gebied veel scholen worden gesticht.

17. De kinderen hebben zendeling Zöllner bij het onderzoek van de taal zeer goed geholpen. Nadat hij enkele woorden geleerd heeft probeert hij hun met behulp van een flanelbord een bijbels verhaal te vertellen.
18. Na meerdere keren vertellen laat hij de kinderen dit verhaal terugvertellen. Dit neemt hij dan op de geluidsband op om later rustig ieder woord te bestuderen.
19. Jalitekst.
20. Daarna vertelt Ds. Zöllner het verhaal nog een keer. Nu zijn er ook volwassenen bij en zij verbeteren nogmaals. Zo leren blanken en bruinen langzaam en moeizaam de taal van de Jali's. Volwassenen en kinderen van Angguruk verwonderen zich er steeds weer over hoe dom deze vreemdelingen zijn, dat ze niet eens de Jali-taal kennen.
21. Maar er zijn in deze taal werkwoorden met 34 vervoegingen, vele hebben er 204 en verscheidene zelfs 800. Buitendien zijn er 6 verschillende tijden - drie voor de verleden tijd, een voor het heden en twee voor de toekomst. Vele zo gevormde woorden zijn niet gemakkelijk in onze taal te vertalen. Zij moeten door zinnen omschreven worden. Het is dus duidelijk dat hier een zwaar werk te verrichten is.
22. Alles moet door luisteren geleerd worden. Maar dat is niet eenvoudig doordat allen zo snel spreken... En dat kan tot grote misverstanden aanleiding geven.
23. Bovendien moet Ds. Zöllner niet alleen zelf de taal leren, maar ook daar tegelijkertijd les in

- geven. De bruine mede-arbeiders van de kust moeten immers in die taal het evangelie kunnen verkondigen en onderricht geven. Dus moet de grammatica niet in Duits of in Nederlands, maar in het Indonesisch opgeschreven worden.
24. Het kleine ziekenhuis, waarin de Hollandse zendingarts, dokter Vriend werkt, helpt belangrijk mee het vertrouwen van de Jali's te winnen. Hier wordt duidelijk dat de vreemdelingen naar Jalimo zijn gekomen niet uit eigenbelang, maar om de Jali's te helpen.
25. De huizen worden uit van te voren klaar gemaakte aluminium delen opgebouwd. De wanden worden aan elkaar geschroefd en dan op een fundament gezet.
26. In het huis op de voorgrond is de polikliniek. Hier komen alle patienten het eerst naar toe en worden daar dan onderzocht en ambulantly behandeld. Ook de operatiekamer, de apotheek, de röntgenafdeling en de administratie bevinden zich in dit gebouw. Het middelste huis bevat de vrouwenafdeling en het laatste gebouw is voor de mannen.
27. In het begin kwamen de Jali's niet. Ze bleven naar hun medicijnmannen gaan. Volgens hun mening wordt de ziekte door onzichtbare pijlen van de vijand veroorzaakt. De medicijnman probeert dan, door op de zieke te blazen en door gezang deze ziektepijl uit het lichaam te verwijderen.
28. Spoedig hebben zij echter uitgevonden dat open wonden beter door de blanke dokter behandeld kunnen worden. Dat hij ook bij inwendige ziekten kan helpen weten zij nog niet.
29. In het hospitaal wordt ook bloedonderzoek gedaan. Daar willen de Jali's wel aan medewerken en zo vond Dr. Vriend vele malariapatienten. Andere belangrijke onderzoeken kan Dr. Vriend nog niet doen, daar de mensen lichaamsuitscheidingen uit angst voor toverij niet afgeven.

30. Tropische zweren, framboesia, brandwonden en ontstekingen van de luchtwegen komen heel vaak voor.
31. Ook wormziekten moeten steeds weer behandeld worden. Zo kan Dr. Vriend de mensen hier een belangrijke dienst bewijzen en het vertrouwen winnen. In het hospitaal werken thans ook enkele papuse krachten van de kust mee: een verpleger, een verpleegster en een vroedvrouw. Zo is er het begin van een christelijke diakonie in het Jalimo-gebied.
32. Hoewel de Jali's allen sterk aan ondervoeding lijden, lijden de vrouwen hieraan het meest. Daarbij zijn zij het die het grootste deel van de arbeid te verrichten hebben. In Jalimo leeft men van tuinbouw. De jacht is onbeduidend voor het levensonderhoud. Elk bereikbaar plekje grond wordt voor de landbouw gebruikt. Bij 900 m. hoogte begint het woongebied en dit strekt zich dan uit tot de tuinbouwgrens op 2500 m. hoogte. Onder de 900 m. heerst de malaria. Daarom wordt dit gebied door de Jali's gemeden.
33. De oorlogsgrenzen vormen het probleem van het Jalimogebied. Uit angst voor overvallen wordt in de nabijheid van zo'n grens geen tuin aangelegd. Daar begint dan het tropische regenwoud. Er valt hier veel regen. Maar gewoonlijk alleen 's avonds tussen 6 en 10 uur. Maar dan regent het ook vaak zo, dat grote watermassa's van de steile hellingen naar beneden storten en veel goede grond meesleuren.
34. Voor de bewerking van de bodem hebben de mannen een eenvoudig en goed functionerend systeem ontwikkeld. Men verwijderd van een rechthoekig stuk land boomstronken en andere obstakels, slaat gras en kruiden met een stok neer en bedekt dit met aarde. Dit levert een voortreffelijke humuswerking op en de bodem wordt los gemaakt en gelucht. Landbouwwerktuig is practisch alleen de bijl en een graafstok.

35. In zulke tuinen planten de vrouwen de bataat, de zoete aardappel. Daarvan zijn er meer dan 20 verschillende soorten. Zij groeien hier goed. Als echter een ziekte deze bataten overvalt, heeft dit catastrophale gevolgen. Jammer genoeg hebben zij te weinig eiwit. Daardoor moeten de mensen er wel enige kilo's van eten om de eiwitbehoefte van het lichaam te dekken. Daarnaast wordt de kladi, een knolgewas, verbouwd. Niet elke grond is echter voor dit gewas geschikt.
36. 's Morgens, als de zon de nachtkou verdreven heeft, gaan de vrouwen met de kinderen de tuin in om hier hun zware werk te verrichten. Als ze terugkomen zijn hun draagnetten vol vruchten. Zij slepen deze netten naar hun hutten en maken vervolgens de maaltijd gereed.
37. Het meest waardevolle bezit van een Jali is het varken. De kleine big wordt als een zuigeling in het draagnet van de vrouw meegenomen. Het wat grotere varken volgt zijn heer als een hond en de grote dieren slapen in het mannenhuis waar zij een eigen kamer met een eigen ingang hebben. Ze behoren tot een kort, zwart ras en hebben helaas net zoveel wormen als hun eigenaars.
38. Als er vlees is bij de Jali's hebben ze een feestdag. Het varken wordt met een pijl gedood. Boven een vuur worden de borstels afgebrand en afgekrabd. Intussen hebben de mannen een ander groot vuur aangestoken en daar stenen in gelegd om deze te verhitten. Dan wordt een kuil gegraven, waarvan de bodem met bladeren wordt bedekt. In deze kuil komen de hete stenen, vervolgens het in stukken gesneden varken, dan weer bladeren en tenslotte zoete aardappelen en groente. Daarna wordt de kuil zorgvuldig met aarde afgesloten en pas weer geopend als het vlees gaar is. Het grootste deel van het vlees wordt door de mannen verorberd. Vrouwen en kinderen krijgen er slechts weinig van.

39. Behalve Ds. Zöllner en Dr. Vriend is tegenwoordig ook de zendelingslandbouwkundige Peters in Jalimo. Hij wilde graag helpen betere levensvoorwaarden te scheppen door een beter gebruik van de tuinen. Een Jalifamilie heeft slechts weinig land tot zijn beschikking. Zijn eerste doel is de mensen een vrucht te geven, die het eiwittekort dekt. De cultuur hiervan mag echter niet te moeilijk zijn.
40. Ir. Peters heeft met behulp van mannen en kinderen een stuk land ontgonnen en onderzoekt of het land geschikt is voor het verbouwen van hoogwaardige voedingsplanten. Eerst als deze pogingen succes hebben, zal hij de Jali's voor de verbouw van de nieuwe planten trachten te winnen. Inmiddels is de cultuur van de aardnoot rendabel gebleken. Zij is een ideale eiwit- en vetdrager en speelt het klaar met bodem en klimaat. De Jali's willen reeds zelf deze aardnoten verbouwen, maar er is nog weinig zaaigoed. Enige centenaren zijn nodig en dan moet Ir. Peters zijn eerste cultuur goed bewaken opdat zij niet mislukt.
41. Ook aan de veeteelt schenkt Ir. Peters de nodige aandacht. De varkensfokkerij zal verbeterd worden. Tegenwoordig sterven nog 60 - 70% van alle biggen. Kippen en konijnen blijven in leven en kunnen de thans eenzijdige voeding aanvullen. Als hier schapen zouden kunnen gedijen zou dit een groot geschenk zijn, ook vanwege de wol. De Jali's lijden 's morgens en 's avonds n.l. heel wat kou, die ook veel ziekten ten gevolge heeft. Het is echter de vraag of het voor schapen hier niet te veel regent. Waarschijnlijk kunnen ze ook de steile berghellingen niet de baas.
42. Misschien zou er ook nog een dier ingevoerd moeten worden dat zowel goed klimmen als lasten dragen kan, zodat de vrouwen het slepen van zware lasten bespaard blijft. Het dier mag niet te groot zijn, moet koude kunnen verdragen en zich met bosgewassen kunnen voeden. Misschien is hiertoe geëigend

- de Lama uit Zuid-Amerika. Maar zou deze hier ingevoerd kunnen worden?
43. Ir. Peters wil geen landbouwbedrijf van de zending vestigen. De ontgonnen tuinen moeten slechts voor proefneming en demonstratie dienen. De eigenlijke arbeid zal later daarin bestaan de mensen te helpen de landbouwproducten te verbeteren en nieuwe methoden en planten in te voeren. Hier is voor beide kanten nog veel te leren. Jezus wilde met zijn liefde de gehele mens helpen en hem dienen in zijn lichamelijke en geestelijke nood. Om Jezus' wil geschiedt ook de dienst die de landbouwkundige Peters in Jalimo verleent. In al dit werk wil ook hij een getuige zijn van Jezus Christus.
44. Alle opbouwwerk verkeert echter dagelijks in groot gevaar. Er zijn veel oorlogen in Jalimo. Kleine veten zijn er aan de lopende band. Gewoonlijk is een varkens- of een vrouwendiefstal de oorzaak, vaak gaat het ook om een stuk grond. Van te voren spreekt men zulk een oorlog af en wijst men het slagveld aan. Daar treft men elkaar op de vastgestelde tijd en gaat ook op de afgesproken tijd weer naar huis. Meestal is de vete ten einde wanneer het aantal doden aan beide kanten even hoog is. Deze kleine oorlogen kunnen echter ook maanden duren en zijn in de grond der zaak een wijze van rechtpleging.
45. Anders verlopen de grote oorlogen. Er zijn bepaalde oorlogsgrenzen tussen de afzonderlijke delen van het Jalimogebied. Op onze kaart zijn deze delen omgeven door een rode lijn. Links Pileam en rechts daarvan Angguruk. Met rode pijlen zijn de verschillende veldtochten over en weer aangegeven. Deze oorlog tussen Angguruk en Pileam duurt reeds 15 jaar en schijnt een blijvende vijandschap te worden. Hoeveel mensen aan weerskanten reeds gevallen zijn, kan nauwelijks meer worden vastgesteld. Beide partijen mijden de grenzen. Gedode

vijanden worden opgegeten.

46. Op de een of andere manier worden allen - ook de brengers van het evangelie - in deze vijandschap betrokken. Zo beschouwen de mensen van Angguruk de blanke vrouwen en mannen als hun vrienden; zij wonen toch bij hen. Dat zij echter ook naar de "vijanden" in Pileam gaan en daar de blijde boodschap brengen, is voor hen volledig onbegrijpelijk. Helemaal vertrouwen doen zij dit niet. Dienovereenkomstig kunnen de mensen van Pileam Ds. Zöllner en Dr. Vriend als hun vijanden beschouwen. Dit heeft reeds veel problemen gegeven en zal voorlopig een grote nood en 'n groot gevaar blijven.
47. Deze oorlogen zullen pas ophouden wanneer de mensen in Angguruk en in Pileam de boodschap van de vrede aannemen en elkaar in de gemeente van Jezus Christus vinden. Tot nog toe is hier evenwel geen enkele christen.
48. In Angguruk woont het stamhoofd van dit gebied, Koluwak, een markante verschijning. Een hoofd groter dan de doorsnee Jali, breed en gespierd. Opvallend zijn ook de grote witte schelpen, waarmee hij zich tooit en waarvan hij een zeer groot aantal bezit. Elke schelp heeft de waarde van verscheidene varkens. Koluwak heeft ook meer varkenstanden dan anderen. Dat houdt verband met zijn grote varkensbezit. Varkenstanden worden gewoonlijk door de neus gestoken. Als men er zoveel heeft als Koluwak, draagt men deze als een ketting om het hoofd.
49. Als vooruitstrevend mens heeft Koluwak zijn stenen bijl geruild voor een solide exemplaar. Zijn pijl en boog voor vogels, varkens en mensen, heeft hij meestal bij zich. Zonder dit wapen gaat geen man in Jalimo van huis. Het stamhoofd heeft momenteel drie vrouwen. Zijn jongste vrouw heeft hij in een ander dorp gestolen. Deze diefstal heeft een kleine oorlog tot gevolg gehad.

50. Koluwak is een vriend van de "toeans", zo noemen de Jali's allen, die Europese kleding dragen, blanken en bruinen van de kust. Hij helpt hen waar hij kan. Hij noemt Ds. Zöllner, Dr. Vriend en Ir. Peters zijn kinderen. Vaak komt hij bij Ds. Zöllner in huis en gaat in de rotanstoel zitten. De kussens vertonen daarna duidelijk sporen van zijn, met varkensvet ingewreven lichaam.
51. Dikwijls komt hij echter niet alleen. Hij brengt andere mannen mee en dan luisteren ze naar wat Ds. Zöllner vertelt. 's Zondags verzamelden zij zich in Ds. Zöllners woonkamer om een kerkdienst te houden. Koluwak luistert steeds opmerkzaam. Iedere zondag worden ook de 10 geboden voorgelezen. Op een keer zei Koluwak plotseling: "Als dat allemaal waar is, dan ben ik een zeer slecht mens". Hij en ook wel de anderen gaan blijkbaar over deze dingen nadenken.
52. Nog altijd leven deze mensen echter in angst en vrees. Overal zijn er heilige plaatsen - Usama's. Hier zijn eenmaal mensen vermoord, waarvan de geesten dan door de Usama's in bezit genomen zijn. De grootste geest is voor hen "Mungkuat", een groot dier met menselijke eigenschappen. Deze woont boven in de bergen, maar hij komt vaak naar beneden. Zielen van kortgeleden gestorven vrienden of verslagen vijanden spelen ook een grote rol. Veel is daarvan nog niet bekend. Koluwak wil, als Ds. Zöllner met het vertellen van de bijbelse verhalen klaar is, hem Jali-verhalen vertellen. Misschien wordt dan iets meer duidelijk van het oude geloof der Jali's.
53. Veel opbouwende arbeid geschiedt in Angguruk en op de 5 verder weg gelegen evangelistenstandplaatsen. Vijf papuse onderwijzers geven onderrecht in de scholen. Vier krachten helpen bij het werk onder zieken en voorts zijn er nog zes medearbeiders.

54. Het evangelie wordt in Jalimo verkondigd. Het is reeds duidelijk geworden dat hun wereld- en levensopvatting niet met het evangelie te verenigen is. Zal het gevolg een radicale afwijzing van het nieuwe zijn? Of zullen de Jali's dringender vragen en naar antwoorden zoeken?
55. Zullners' woonkamer is voor de zondagse godsdienstoefening reeds lang te klein geworden. Als de klok op zondagmorgen roept, verzamelen zich ongeveer 250 mensen in de pas gebouwde kerk of op het vliegveld in Angguruk om over Jezus Christus te horen. Een hoopvol teken?
56. Zending is niet de opdracht van een bepaald volk of ras. Tot zending zijn allen geroepen, die Christus' naam dragen. Bruine en blanke getuigen van Jezus Christus staan in dienst van de Evangelisch Christelijke Kerk in West-Irian aan het front in het Jalimo-gebied. Laten wij bidden dat God deze arbeid zegenen zal, deze arbeid die Hij zelf begon door Zijn Zoon in deze wereld te zenden.
57. 20.000 Jali's vormen de zendingsopdracht. Zullen zij zich eenmaal tot de kerk van Jezus Christus kunnen rekenen?
58. Uitgave van de Raad voor de Zending der Nederlandse Hervormde Kerk.
59. Einde.

De prijs van dit boekje is bij de huurprijs inbegrepen.

Dit boekje kunt U dus behouden.